

MAPA DEL TRICENTENARI AL MARESME

Benet Oliva

Museu Arxiu de Vilassar de Dalt

Es tracta de presentar un primer esbós del mapa de fets, llocs i persones dels diferents pobles del Maresme en relació amb la guerra de Successió. Falta una visió comarcal que ens permeti recuperar-ne la memòria històrica i, alhora, facilitar incloure la comarca en el mapa del tricentenari a Catalunya. En presentem una primera versió amb la intenció de rebre aportacions dels estudiosos de la comarca i elaborar un document al més complet possible, tot pensant en la seva edició com a material de mà divulgatiu i que serveixi de base per a una ruta 1714 al Maresme.

FETS AL MARESME

Montgat: Desembarcament aliat el 24 d'agost de 1705

Mataró: Desembarcament de l'emperadriu el 25 de juliol 1708

1713: L'expedició del diputat militar

Caldes d'Estrac: Combat de l'11 d'agost de 1713

Vilassar: Atac borbònic del 20 d'agost de 1713

Teià: Atac borbònic del 20 d'agost de 1713

Sant Pol: Fets de 15 de febrer de 1714

MASOS, NISSAGUES I PERSONATGES

Alella

Can Calderó: Miquel de Calderó i Masdovelles (+1715), doctor en drets i noble des de 1685, regent de la Cancelleria (1691-1705), president del Tribunal de Contrafaccions el 1702 i el 1705 membre de la Junta Reial d'Estat de l'arxiduc. A la mort de la seva muller, es féu cartoixà de Montalegre. El seu fill, Miquel Calderó i Vidal, fou capità de la Coronela durant el setge de 1713-1714 i patí confiscació de béns.

Can Leonart: D'aquesta casa destaquen els germans Leonart Artigas:

Salvador Leonart: Va participar en la defensa de la ciutat en el setge de 1706 i de les comunicacions amb l'exterior en el setge de 1713-1714. Coronel d'infanteria, seguí amb tasques d'espionatge, fins que marxà a l'exili vers 1729. Obtingué una pensió de l'emperador i morí el 1739 a Buda (Hongria).

Francesc Leonart: Doctor en drets i capità de la Coronela adscrit al servei secret. Mort al setge de 1713-1714 per l'impacte d'una granada.

Jaume Leonart: Tinent de cavalleria del regiment de Bricfeus. Marxà a l'exili a Milà i després a Viena, on rebia una pensió de l'emperador. Morí el 1728 a Hongria.

Casa del Terçó o Quatre Torres: Els Mata eren originaris de Sant Cebrià de Vallalta i havien adquirit la Casa d'Allella. En aquesta època hi trobem Josep Antoni de Mata i Copons, capità de la Coronela entre 1697 i 1714, que va rebre el títol de comte de Torre de la Mata el 1707. Protegí el pendó de Santa Eulàlia l'11 de setembre i resultà ferit en dues ocasions. Patiren confiscació dels béns. Amb ells vivia la cunyada i eficaç espia Marianna de Copons i d'Armengol (+1757), casada amb un oficial de l'exèrcit borbònic, que passà notables informes a través de Salvador Leonart.

Can Magarola: Casa comprada pel bisbe Pere Magarola vers 1625. En aquesta època hi vivia el capità de la Coronela Vicenç de Magarola Desbac-Descatllar, noble i doctor en drets, ferit l'11 de setembre. Patiren confiscació de béns.

Can Claresvalls: Nissaga d'origen mercantívol que comprà aquesta casa el 1648, així com la baronia de Llorac al camp de Tarragona el 1661. El baró de Llorac, Joan de Claresvalls i Llucià, fou conseller en cap durant uns mesos de 1706. Els seus fills, Lluís i Jeroni Claresvalls i de Miquel, foren capitans de la Coronela, participaren activament en el setge i un d'ells morí en la defensa a l'assalt de l'11 de setembre. Patiren confiscació de béns.

El Masnou

Ca l'Antic: D'aquest mas de pagesos benestants descendeix Francesc Antich i Santpere, un destacat mercader que impulsà la companyia dels adroguers i anà ascendint fins a adquirir el senyoriu de Llorach i obtenir un privilegi nobiliari de Felip V com a baró de Mongai i Llorenç. Com a destacat borbònic, li cremaren la casa a ciutat i patí persecució, tot i que seria recompensat en la postguerra.

Mas Ferrer: Llorenç Soleil i Barbier, cònsol de França, a partir d'un procés

d'embargament per impagament de deutes, l'any 1689 va forçar que li venguessin la carta de gràcia el mas Ferrer de la Torra d'Alella (abans mas Casals i encara abans mas Colomer de les Sorberes).

Can Teixidor: D'aquesta casa descendeix una notable nissaga enlairada pel mercader Jaume Teixidó, la néta hereva del qual enllaça amb el baró de la Granera Pere de Planella i Dusai, un destacat borbònic que seria un dels membres del primer ajuntament borbònic de Barcelona. El seu fill hereu enllaçaria amb l'hereva dels comtes de Llar, una nissaga dividida en la qual destaquen com austriacistes el seu pare, Francesc Antoni, i sobretot l'avi, Francesc de Llar i Pasqual Cadell (Vilafranca de Conflent 1642-1728), que obtingué el títol de comte de Llar el 1691 pel suport al rei Carles II en la conspiració de Vilafranca, i el 1706 derrotà amb pocs homes del seu regiment un nombrós escamot borbònic.

Arenys de Mar

Els Catà: D'aquesta casa prové el capità de la Coronela Joan Catà i Renau, nét d'un pagès arenyenc que obtingué un títol de ciutadà honorat el 1707. Formaren Dalmases, Catà i Piria, una important societat mercantil amb els Dalmases Ros.

Arenys de Munt

Can Sala: Fou un llinatge amb múltiples contactes amb l'austriacisme. Per exemple, el cònsol d'Holanda i cavaller Joan Kies, un important exportador d'aiguardent clau en el model econòmic de la burgesia mercantil, enllaçà amb Maria Àngela Sala Fontanella, besnéta del conseller en cap de 1640, Josep Fontanella. Seguint aquesta línia, la pubilla hereva dels Sala enllaçarà l'any 1729 amb qui havia estat capità de la Coronela, Ramon Sans de Monrodon, fill del general Francesc Sans de Miquel. Ambdós patiren la repressió borbònica i l'exili.

Cabrera

Can Dalmases i Ros: Aquesta antiga casa Ros fou heretada per l'important flequer Francesc Ros, que casà la seva filla hereva amb l'hereu Pau Ignasi Dalmases i Ros (1670-1718), cronista oficial del Principat des de les Corts de 1701, fundador de l'Acadèmia dels Desconfiats. L'arxiduc li concedí títol de marquès i fou l'ambaixador català a Anglaterra. Tornà el 1715 sense el títol, però l'ambigüitat familiar li permeté salvar propietats.

Ca n'Orriols d'Agell: Protagonitzen aquesta època els metges Francesc Orriols i Pons (+1721), conseller en cap el 1706, i el fill Ramon Orriols i Grimosachs, casat amb una pubilla Isern de Vilassar i mort al setge el 14 de juliol de 1714 al baluard de Santa Clara.

Cabrils

Can Verivol: El negociant Joan Verivol i Mandrí (+1717), familiar de Salvador Feliu de la Peña i soci financer de la *Companyia Nova de Gibraltar*, un dels proveïdors de l'apotecaria de l'exèrcit austriacista.

Canet

Can Milans: Tomàs Milans i Godayol (1672-1742), mestre de capella del Palau de la Comtessa i de la catedral de Girona, tutelat pel seu parent sant Josep Oriol i Bogunyà.

Dosrius

Els Bruguera: Nissaga de pagesos del Far de Banyamars, dos germans fadrísters de la qual, Francesc i Jaume, s'estableixen com a taverners a ciutat i comercialitzen vi del Maresme a la menuda, el qual esdevé dels més importants. Cap interès en l'exportació; per tant, lluny de l'opció angloholandesa. El notari Joan Bruguera, fill de Francesc, fou borbònic i va haver de fugir de la ciutat.

Mataró

Can Sisternes Feliu de la Peña: D'un fadrístern d'aquesta casa establert a ciutat descendeix Narcís Feliu de la Peña i Farell (1646-1712), doctor en drets i mercader, que destacà com a portaveu dels interessos i programa de l'estament mercantil amb obres com *Político discurso* (1681) o *Fénix de Cataluña* (1683) i amb obres historiogràfiques com *Anales de Catalunya* (1709), a més de la seva actuació proaustriacista, que li valgué el títol de cavaller de Sant Jaume.

Can Dorda de Mata: En aquesta casa nasqué qui seria abat de Poblet i bisbe de Solsona, Francesc Dorda i Gemmir (1641-1716). Des de 1706 serà sotstresorer

reial i president del Consell d'Hisenda, i el 1711 fou nomenat conseller de la reina. En anar-se'n aquesta, es relogué al bisbat de Solsona, d'on fou expulsat pels borbònics.

Mas Portell de Valdeix: D'un fadristerne descendeix Francesc Portell i Cirera, doctor en drets i noble des de 1690. Fou un dels més destacats membres borbònics de l'anomenada *quatreta borbònica* de la Reial Audiència, membre del Consell d'Aragó i un dels presidents del Consell de Castella. Morí a Madrid el 1715.

Mateu Bruguera (1820-1882): Canonge i historiador nascut a Mataró, de tarannà tradicionalista. La seva obra *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona y heroica defensa de los fueros y privilegios de Cataluña en 1713-1714* suposa una fita historiogràfica en la recuperació de la memòria històrica del setge.

Premià

El rector doctor Francesc Barata: Col·laborador del virrei Darmstadt, fou empresonat pel virrei Velasco després del fracàs del desembarcament de 1704. Obtingué una canongia de la Seu sota l'arxiduc i marxà a l'exili a Gènova a partir de 1714.

Can Franquesa: En aquesta masia es va refugiar durant la guerra Onofre Monsalvo i Puigventós, doctor en medicina i ciutadà honorat, un dels setze administradors borbònics de Barcelona el 1714 (+1715).

Can Werboom (à) *Borbón*, abans mas Partellà: Durant la guerra n'era el propietari el ciutadà honorat Joan Partellà i Dalmau, batlle sota el règim borbònic l'any 1727. Es vengueren el mas el 1736 al marquès Jorge Pròsper de Werboom, enginyer militar de Felip V i constructor de la Ciutadella, que li donà el nou nom i el malnom de *Can Borbón*.

Teià

Can Dalmau (actual Can Godó, abans Can Messeguer): Originaris de Vinarós, havien adquirit aquesta casa l'adroguer Amador Dalmau i el seu fill Sebastià Dalmau i Oller, que esdevindria un dels més destacats militars austriacistes: empresonat arran de la conspiració de 1704, fou alliberat amb l'entrada austriacista i recompensat amb el títol de cavaller. Defensà la ciutat com a capità de la Coronela en el setge de 1706 i féu préstecs a la Corona per mantenir tropes. El juliol

de 1713, costejà el regiment de cavalleria de la Fe, del qual fou nomenat coronel. Tingué una activa participació en la defensa del setge. Fou empresonat i els seus béns confiscats fins a la Pau de Viena de 1725. Continuà la carrera militar a l'exèrcit austríac fins a la mort l'any 1762.

Can Valls (actual Torre dels Gegants o Can Wertheim): Els Valls de Teià estaven emparentats amb els Feliu de la Penya. Josep Valls i Bruguera fou soci de la *Companyia Nova de Gibraltar* de Salvador Feliu de la Penya i actuà com a agent seu a Gibraltar.

Vilassar

Can Feliu de la Penya Isern (actual rectoria i CAP): La pubilla hereva enllaça amb Salvador Feliu de la Penya i Picart (1674-1733), mercader i hereu de Narcís Feliu de la Penya. Com a tal esdevé el cap d'aquesta burgesia mercantil. El 1708 obté el títol de ciutadà honorat de l'arxiduc. És l'impulsor el 1709 de la *Compañya Nova de Gibraltar* i el 1713, de la companyia *Feliu de la Penya y Buigas* per importar grans d'Itàlia davant del setge. Partidari de la resistència, és extret com a conseller segon el 1713. Li va tocar entregar les claus de la ciutat a l'ocupant borbònic i patí confiscació de béns.

Can Colomer: D'aquesta casa descendia el flequer ascendit a mercader Joan Colomer (+1713), important proveïdor de pa de l'exèrcit austriacista. Una germana seva enllaçà amb Arnold de Jäger, vicecònsol d'Holanda exportador i ciutadà honorat, i una neboda, amb el militar Sebastià Dalmau de Teià. El seu nebot Bonaventura de Jäger i Colomer serà rector de Teià.

Can Ruaix (actual Torremar): D'aquest mas descendeixen els germans: Tomàs Ruaix i Colomer, soldat en la lluita contra els francesos en temps de Carles II, abandonà el 1700 i lluità amb els austriacistes, i fou capità del regiment Bellver. Exiliat a Viena a partir de 1716.

Mossèn Miquel Ruaix i Colomer, capellà de la Guàrdia Nacional Catalana que participà en la conquesta de Gibraltar el 1704.

Can Rafart: En aquesta època n'era propietari el capità de la Coronela, Francesc Bassols i Rafart, doctor en drets, que el 1706 obté el títol de ciutadà honorat de l'arxiduc i mor l'11 de setembre de 1714 contraatacant pel convent de Sant Agustí enfront de l'assalt borbònic. La família patí confiscació de béns.